

Logika Piłsudskiego [FELIETON]

Polska zdolność wywierania wpływu na politykę Zachodu rośnie zawsze wtedy, gdy demokratyczny świat jest zmuszony do traktowania władcy Kremla jako „Czarnego Piotrusia”, którego trzeba się bać, ale także izolować go względem świata. I na odwrót – sprawczość i podmiotowość polskiej polityki maleje, gdy demokratyczny świat wpada w zachwyty nad perspektywami współpracy z Kremlen – pisze Jan Rokita w nowym felietonie z cyklu „Z podbieszczdzkiej wsi”.

Jedną z najważniejszych, a zarazem najbardziej problematycznych powieści historycznych w polskiej literaturze – to „Lewa wolna” Józefa Mackiewicza. Odkąd mając lat niewiele ponad dwadzieścia, przeczytałem egzemplarz przerzucony przez „żelazną kurtynę” dzięki Ninie Karsov, przez kolejne cztery dekady życia nie mogę się uwolnić od myślowych powrotów do dylematu, postawionego tam przez wielkiego pisarza. Na pozór idzie tylko o pewien historyczny fakt, to znaczy o nieformalne i taktyczne porozumienie Piłsudskiego z Leninem, w celu (jak interpretuje to Mackiewicz) umożliwienia bolszewikom rozbicia Białej Rosji. Rzecz działa się jesienią 1919 roku w wagonie kolejowym na stacji Mikaszewicze, późniejszej stacji granicznej między Polską i Sowiecami (skądinąd miasteczku rodzinnym obecnej liderki buntu na Białorusi Swietłany Ciechanowskiej). Józef Mackiewicz – w przeciwieństwie do swego brata Stanisława „Cata” – nie znosił Piłsudskiego i całej późniejszej polityki sanacji, obwiniając ojca polskiej niepodległości o przyczynienie się do zwycięstwa nihilistycznego bolszewizmu w Rosji. Piłsudski chyba faktycznie uważał, że dla suwerenności i międzynarodowej pozycji Polski lepiej, aby Rosją zarządzili znienawidzeni w Europie „czerwoni” terroryści od Lenina i Trockiego, niżli zeuropeizowana i poważana zagranicą rosyjska arystokracja, burżuazja i „biała” kadra oficerska, stojąca za Denikinem. Im straszniejszy bowiem i bardziej antyzachodni reżim w Moskwie, tym – paradoksalnie – bezpieczniejsza i bardziej podmiotowa Polska. I im Rosja bardziej cywilizowana i oswojona w świecie, tym większe szanse

na to, że zakochani w Rosji Niemcy i Francuzi zechcą odstąpić jej po przyjaźni jakiś istotny kawałek środkowej Europy. Być może nawet z Warszawą włącznie.

Tam gdzie pojawia się zbrodniczy nihilizm, tam powinna kończyć się wszelka polityczna kalkulacja, nawet taka, jaką jest polityczna gra na rzecz suwerenności i interesu własnej ojczyzny

Ta „logika Piłsudskiego” (nazwijmy ją tak ze świadomością zastrzeżeń formułowanych przez profesjonalnych historyków) jest oczywiście myślowo

dość niebezpieczna. Mackiewicz potępia ją nie dlatego, iżby kwestionował zasadność zawartej w niej kalkulacji politycznej, ale raczej w imię fundamentalnych wartości ogólnoludzkich. Tam gdzie pojawia się zbrodniczy nihilizm, tam powinna kończyć się wszelka polityczna kalkulacja, nawet taka (i tu jest chyba pies pogrzebany), jaką jest polityczna gra na rzecz suwerenności i interesu własnej ojczyzny. W mackiewiczowskim duchu Norwid mógłby powiedzieć, że w Polaku przed Polakiem powinien iść człowiek. Cały problem z Piłsudskim (zresztą nie tylko gdy idzie o Mikaszewicze) tkwi właśnie w tym, że w nim Polak rości sobie w Polaku prawo do tego, aby przynajmniej od czasu do czasu iść przed człowiekiem. Makiawel napisał kiedyś na poły demoniczne zdanie, iż: „ojczyznę kocham bardziej niżli swoją duszę”. Jakieś echo tych słów pobrzmiwa w mojej głowie, ilekroć na nowo rozmyślam o polskim myślowym rozdarciu co do „kwestii rosyjskiej”.

Ta cała moralno-patriotyczna łamigłówka wróciła znów do mnie wraz ze znanymi faktami ostatnich dni: heroicznym powrotem Nawalnego do Moskwy, jego aresztowaniem, falą represji wobec jego współpracowników, aroganckim komunikatem Ławrowa, no i w końcu niesamowitym – jak zawsze – antyputinowskim filmem, który Nawalny urągliwie opublikował w sieci w dniu swego powrotu i aresztowania. Szczerze mówiąc, Polska nie mogła dostać lepszego prezentu od Nawalnego i Putina, niżli splot wyzywająco odważnych posunięć tego pierwszego i brutalnej, nie liczącej się ze światem odpowiedzi drugiego. Polityczny status Nawalnego zmienił się ostatnimi czasy. Odkąd cudem ocalał przed mordercami, a następnie zakpił z nich, przeprowadzając

swoisty „wywiad telefoniczny” z jednym z zabójców na temat szczegółowych okoliczności zamachu, Nawalny stał się bohaterem zachodniej opinii publicznej i supermenem globalnych mediów. Dlatego rozjuszony władca Kremla, próbujący jeszcze raz w swoim stylu „załatwić” kłopot ze słynnym opozycjonistą, rujnuje co najmniej na najbliższy rok dopiero co rozbudzone plany powitania Rosji w gronie – jeśli nie odzyskanych przyjaciół – to co najmniej partnerów do współdecydowania o przyszłości świata. I to w momencie, gdy w dwóch kluczowych (tak dla Rosji, jak i dla Polski) państwach – USA i Niemczech następuje zmiana warty i moment rozchwiania. A zarówno nowy prezydent USA, jak i nowy szef niemieckiej chadecji (może przyszły kanclerz?) zdążyli w przeszłości zasłynąć z wyrozumiałości i miękkiego serca względem władcy Kremla.

*Polska nie mogła dostać
lepszego prezentu od
Nawalnego i Putina, niżli
splot wyzywająco odważnych
posunięć tego pierwszego i
brutalnej odpowiedzi
drugiego*

„Logika
Piłsudskiego”
nakazuje pamiętać,
że polska zdolność
wywierania wpływu
na politykę Zachodu
rośnie zawsze wtedy,
gdy demokratyczny
świat jest choć przez
chwilę zmuszony do

traktowania władcy Kremla jako „Czarnego Piotrusia”, którego trzeba się bać, ale także izolować go względem świata. I na odwrót – sprawczość i podmiotowość polskiej polityki maleje, gdy demokratyczny świat na nowo wpada w zachwyty nad perspektywami współpracy z Kremlem. Co najważniejsze, owa „logika Piłsudskiego” nie zależy bynajmniej od tego, kto akurat włada w tej chwili na Kremlu, dotyczy ona bowiem raczej tego, jak on włada. Nawalny (nieco podobnie jak urodzony w Łowiczu pół-Polak Denikin), z racji swej odwagi i politycznego talentu jest godzien najwyższego podziwu, ale nie jest bynajmniej jednym z owych liberalnych „przyjaciół Moskali”, z którymi zwykli się przyjaźnić polscy poeci i zesłańcy. Żeby to wiedzieć wystarczy prześledzić jego opinie na temat trzech wojen rozpętanych przez Putina: czeczeńskiej, gruzińskiej i ukraińskiej. Tak, to prawda, że „logika Piłsudskiego” ignoruje humanistyczne marzenia o Rosji oswobodzonej od tyranii i sprzymierzonej z wielkimi demokracjami Zachodu. Czy

jednak ów brzydki brak złudzeń, albo nawet naganny brak miłych
życzeń pod adresem wielkiego wschodniego sąsiada, naprawdę
dyskredytuje tę polską, partykularną, ale z gruntu patriotyczną logikę?

Jan Rokita

Przeczytaj inne felietony Jana Rokity z cyklu „Z podbieszczadzkiej wsi”

Sfinansowano przez Narodowy Instytut
Wolności - Centrum Rozwoju
Społeczeństwa Obywatelskiego
ze środków Programu Rozwoju
Organizacji Obywatelskich
na lata 2018 – 2030

